

# STAPPENPLAN AFSTANDSLEREN BASISONDERWIJS

november 2021

Voor schooldirecties en ICT-coördinatoren basisonderwijs



Gefinancierd door  
de Europese Unie  
NextGenerationEU



## Voorwoord

Vlaanderen greep de coronacrisis aan voor een duurzame digitale versnelling in het onderwijs. [Digisprong](#) voorziet in een belangrijke ICT-infrastructuurimpuls voor scholen, waarbij elke leerling vanaf het vijfde leerjaar een eigen laptop of gelijkwaardig ICT-toestel ter beschikking krijgt. Basisscholen kregen ook extra middelen voor enkele gedeelde toestellen per klas voor kleuters en de leerjaren 1 tot en met 4. In totaal gaat het over een investering van 375 miljoen euro. Deze extra toestellen worden best doordacht ingezet bij de organisatie van afstandsleren.

Les op afstand organiseren betekent: keuzes maken, die uitvoeren en leraren de ruimte geven om zich voor te bereiden. Goede communicatie op elk moment is daarbij heel belangrijk.

Hieronder vind je de nieuwe aangepaste versie van het stappenplan **om afstandsleren in de lagere scholen op te starten of te verbeteren**.

Het stappenplan focust op de inzet van technologie. De basis is een plan ontwikkeld door Kennisnet\* in Nederland. Kennisnet ondersteunt scholen om ICT professioneel in te zetten.

Er zijn **3 stappen**:

**1. Inventariseer of de randvoorwaarden in orde zijn:**  
ICT-voorzieningen | Leermiddelen en -omgevingen | Deskundigheid

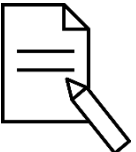
**2. Plan het onderwijs**

**3. Volg de ontwikkelingen nauw op en stel bij waar nodig**

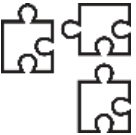
\* <https://www.lesopafstand.nl/>

## Stap 1: inventariseer of de randvoorwaarden in orde zijn

Leren op afstand is een mix van leren met digitale en andere middelen. Ga in de eerste stap na in hoeverre het in uw situatie mogelijk is om digitaal werken goed in te zetten. Zijn alle randvoorwaarden om digitaal te werken op orde? Wat is er beschikbaar om op afstand te werken en waar moet de prioriteit liggen? We bekijken hierbij drie belangrijke randvoorwaarden: ICT-voorzieningen, leermiddelen en -omgevingen en deskundigheid.


<b>1. ICT-voorzieningen</b>		
	<b>Zijn ICT-voorzieningen beschikbaar?</b>	<b>Zo niet ...</b>
	<input checked="" type="checkbox"/> Hebben leerlingen een eigen toestel om te werken voor de school?	... inventariseer wat beschikbaar of uit te lenen is bij de school, het bestuur of de gemeente. ... stel eventueel zelf laptops of tablets van de school ter beschikking van leerlingen. ... voorzie in werkbundels voor leerlingen die helemaal geen toegang hebben tot een computer.
	<input checked="" type="checkbox"/> Hebben leerlingen voor thuis een schoolaccount en e-mailadres?	... maak indien mogelijk schoolaccounts aan voor alle leerlingen en leraren. <a href="#">Hier vind je een overzicht van digitale platformen waar leerlingen aan gekoppeld kunnen worden.</a>

	<input checked="" type="checkbox"/> Heeft de school en hebben de leerlingen thuis een goede internetverbinding?	<p>... wijs ouders op de mogelijkheden voor gratis of goedkope internettoegang. Meer info daarover vindt u <a href="#">hier</a></p> <p>... geef tips om de verbinding zo goed mogelijk te houden, bv. door niet gelijktijdig video te gebruiken op meerdere toestellen</p> <p>Interessante leermiddelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• <a href="#">Videobellen op school : Wat is de impact op de internetverbinding en het computernetwerk?</a></li> <li>• <a href="#">Je PowerPoint of Keynote presenteren naast je online meeting : Stappenplan</a></li> <li>• <a href="#">Leidraad voor online vergaderen of overleggen</a></li> </ul>
--	---	---

	<h3>Leermiddelen en -omgevingen</h3>	
	<p><b>Zijn er leermiddelen beschikbaar?</b></p> <p><input checked="" type="checkbox"/> Heeft uw school een digitale leeromgeving die ook voor thuis voldoende functionaliteit biedt om digitaal samen te werken?</p> <p>Vertrek zo veel mogelijk van de technologie die al op de school beschikbaar is en die uw leraren en leerlingen al kennen.</p> <p>Daarnaast hebben veel scholen al digitale communicatiemiddelen. Ook hier kunt u gebruik van maken.</p>	<p><b>Zo niet ...</b></p> <p>... gebruik zo weinig mogelijk extra of nieuwe tools, want het kost leerlingen, ouders en leerkrachten tijd om die te leren kennen.</p> <p>... veel scholen hebben een contract met Microsoft, Google of Smartschool. Het concrete <a href="#">aanbod</a> vind je hier</p> <p>... specifiek voor het lager onderwijs kan je ook gebruik maken van <a href="#">Gimme</a> of <a href="#">Questi</a>. Zie ook <a href="#">KlasCement – Elektronische leeromgeving</a>.</p> <p>... vergeet niet dat de klassieke leermiddelen er ook nog zijn en niet alles digitaal moet.</p>

<input checked="" type="checkbox"/> Zijn digitale tools en leermiddelen voor leerlingen in het basisonderwijs gekend, beschikbaar en van thuis uit toegankelijk?	<p>... vertrek ook hier zo veel mogelijk van de technologie die al op school beschikbaar is en die uw leraren en leerlingen al kennen. Denk bijvoorbeeld aan digitale oefenplatformen van de educatieve uitgevers.</p>
<input checked="" type="checkbox"/> Kan je toch eigen materiaal maken en delen voor afstandsonderwijs?	<p>... maak eventueel een keuze uit het artikel digitale tools voor de lagere school van <a href="#">KlasCement</a> en verspreid die onder leerkrachten en collega's. In het artikel vind je info over:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• online videogesprekken met de klas;</li> <li>• video's maken en delen;</li> <li>• digitale oefeningen maken;</li> <li>• digitale materialen delen;</li> <li>• online samenwerken.</li> </ul>
<input checked="" type="checkbox"/> Weet u of de privacy van thuis uit is verzekerd? Ook als er alternatieve leermiddelen gebruikt worden?	<p>... als school beslist u zelf welke platformen of communicatiekanalen u gebruikt om afspraken te maken of taken uit te wisselen.</p> <p>... u kan tijdens de coronacrisis de gebruiksregels tijdelijk aanpassen of versoepelen.</p> <p>... check bij het aanspreekpunt persoonlijke gegevens van uw school, of de data protection officer (DPA) van uw koepelorganisatie als u vragen hebt bij de privacybepalingen van bepaalde platformen.</p> <p>... wees alert voor tools die tijdelijk gratis zijn en lees de gebruiksvoorwaarden na, zodat u er na deze periode niet voor moet blijven betalen.</p>
<input checked="" type="checkbox"/> Is er instructie voor helpers (zoals ouders) beschikbaar? Zijn alle ouders in staat om die hulp te bieden?	<p>... zorg dan voor <a href="#">heldere instructie</a> voor ouders en andere helpers.</p>

		<p>... organiseer extra ondersteuning als ouders niet kunnen helpen. Dit kan via e-mail, het digitaal leerplatform, de Facebookpagina van je school, de schoolwebsite of via een communicatieplatform zoals , WhatsApp, Messenger of sms.</p> <p>... werk een vangnet uit voor ouders die niet kunnen helpen, gebruik buddies, zorgorganisaties, zorgkaders, brugfiguren.</p>
--	--	---

	<b>2. Deskundigheid</b>	
	<b>Zijn leraren vaardig genoeg met ICT?</b>	<b>Zo niet ...</b>
	<input checked="" type="checkbox"/> Hebben genoeg leraren de ICT-basisvaardigheden om via een device onderwijs te geven?	<p>... geef dan tijd om te wennen. Vertrouw op een basisgebruik dat stap voor stap groeit door ervaring.</p> <p>... laat de ICT-coördinator of ICT-vaardige collega's de weg wijzen. Maak daarvoor een taakverdeling op. Zorg bv. voor een collega-<b>buddy</b> die een minder vaardige collega kan helpen en aanspreekpunt is voor vragen en tips.</p> <p>... gebruik <b>instructiefilmpjes</b> om collega's snel op weg te helpen. Voor heel wat applicaties en devices bestaan die al.</p> <p>... check welke aanvullende ondersteuning uw ICT-leveranciers, softwareleveranciers en educatieve uitgevers aanbieden.</p>
	<input checked="" type="checkbox"/> Is er vorming en begeleiding voor leraren?	<p>... ga na of uw koepel extra vorming organiseert. Veel pedagogische begeleidingsdiensten hebben extra handleidingen en cursussen. Op <a href="#">deze pagina</a> vindt u een overzicht.</p> <p>... Er zijn ook <a href="#">webinars</a> om leraren te professionaliseren.</p> <p>... leid je leraren naar de <a href="#">community op KlasCement</a>, waar ze hun vragen kunnen stellen</p> <p>... een video vol tips bij online leren kan je hier <a href="#">herbekijken</a></p>
<input checked="" type="checkbox"/> Kunnen genoeg leraren digitaal samenwerken en communiceren?	<p>... ga na wat het beste werkt voor uw specifieke school of situatie en maak dan een keuze. Beperk u indien mogelijk tot één enkele communicatietool.</p> <p>... maak vervolgens een verzendlijst binnen het gekozen platform of app en deel dat met de collega's.</p> <p>... gebruik die middelen ook om informeel contact te hebben en te communiceren.</p>	

	<input checked="" type="checkbox"/> Zijn genoeg leraren bekend met de mogelijkheden van uw digitale leermiddelen?	<p>... wilt u starten met nieuwe toepassingen, gun uw leraren, leerlingen en ouders dan de tijd om die te leren kennen.</p> <p>... verspreid instructievideo's als die beschikbaar zijn of maak zelf een instructievideo.</p> <p>... benadruk wat werkt en verberg niet wat niet werkt. Het is voor iedereen een leerproces.</p> <p>... er zijn heel wat <a href="#">handleidingen</a> voorhanden voor ouders en andere doelgroepen. U kan deze gericht verspreiden.</p>
	<input checked="" type="checkbox"/> Betreft u iedereen van uw school?	<p>... ook zorgpersoneel, het secretariaat, logopedisten, leraren lichamelijke opvoeding, verpleegkundigen, leerkrachten levensbeschouwelijke vakken, ... kunnen zinvol meehelpen in onderwijsgerelateerde activiteiten:</p> <p>... verrijk elk expertisegebied met digitale tools;</p> <p>... het secretariaat kan ouders contacteren en opvolgen via online tools;</p> <p>... zorgpersoneel kan voor individuele opvolging van leerlingen met leermoeilijkheden zorgen</p> <p>... digitaliseer ook de zorg. Bekijk hoe de opvolging van leerlingen met leerproblemen kan blijven doorgaan. Gebruik desgevallend <a href="#">onlinehulp-apps</a></p>

Als uw randvoorwaarden in orde zijn, kunt u aan de slag met de volgende stap: plan het onderwijs



## Stap 2: plan het onderwijs

In deze stap bepaalt u wat leerlingen de komende tijd gaan leren en welke belangrijke aandachtspunten er zijn. Vóór de lessen van start gaan, moet u de prioriteiten bepalen. Wat moet nu in ieder geval gebeuren?



Kies met **welke lesinhoud** u aan de slag gaat. Niet alles wat op de planning stond, kan gedaan worden. Denk na over wat leerlingen écht moeten doen en wat ook nog behapbaar is nu zij onderwijs op afstand krijgen. Maak doordachte keuzes en focus op **essentiële leerplanonderdelen**.

Een duidelijke en gemotiveerde keuze zal voor de leraren, leerlingen en hun ouders **houvast en structuur** bieden. U bent als school het best geplaatst om in te schatten wat haalbare inspanningen zijn voor uw leerlingen en leraren.

[Lees hoe u de taakbelasting van leraren en leerlingen in evenwicht houdt.](#)

**Organiseer** het afstandslernen door lesmateriaal en taken **per week of per module** aan te bieden. Ook dat biedt structuur voor leerlingen en ouders. Bedenk voor uzelf hoeveel tijd uw leerlingen daarvoor nodig hebben, zodat u een realistische timing kan opleggen.

**Geef duidelijke instructies over wat u precies verwacht van uw leerlingen. Wat zij precies moeten doen. Waar ze materiaal kunnen vinden. Tegen wanneer en hoe u taken terugverwacht.** Werk een vangnet uit voor ouders die niet kunnen helpen, gebruik buddies, zorgorganisaties, zorgkaders, brugfiguren of plan momenten in waarbij de zorgcoördinator/leerkracht beschikbaar is voor hulpvragen.

Werk een **wekschema** uit voor de activiteiten van de komende week. Met een overzicht van vakken, contactmomenten, deadlines. Hou u strak aan dat wekschema.

TIP! Op KlasCement vind je [diverse blanco schema's](#) die je kant-en-klaar kan gebruiken.

Leren is een **individueel opbouwproces**. Hou dus voor elke leerling de **voortgang** apart bij. Hun antwoorden op vragen, uitwerkingen van een opdracht, verhalen bevatten indicaties van hun voortgang en zijn dus de basis voor beslissingen over vervolgstappen. Interessante leermiddelen hierrond vindt u [hier](#). Adaptieve leeromgevingen kunnen de leerkracht hierin ondersteunen. [Vijf voorbeelden van adaptieve tools](#).

Besef dat u meer dan ooit verder bouwt op **lezen** als basisproces om thuis te leren. Let dus op bij taalzwakkere leerlingen en ouders. Geef voldoende visuele en auditieve ondersteuning. Inspiratie vindt u [hier](#)

Bekijk waar het mogelijk is om leerlingen **zelfstandig** aan de slag te laten gaan. Bijvoorbeeld met een leesboek, werkboekjes, een werkstuk of met adaptieve leermiddelen.

Weet u dat uw leerlingen in de klasgroep sterk verschillen naar **niveau**? Durf dan te differentiëren en apart te werken met drie opeenvolgende **niveaugroepjes** die u volgens hun niveau voor een bepaald vak ondersteunt. U kunt die kleinere groep dan beter actief bij de online les houden en beter de individuele input van elke leerling garanderen.

Als u **videoles** geeft of met meerdere leerlingen tegelijkertijd via een platform (zoals Teams, Google Hangouts, Jitsi Meet, Smartschool Live) wil afspreken, communiceer dan ruim op voorhand het precieze moment en de precieze link om aan te loggen. (tip: [Giet dit in beleid via bijvoorbeeld dit document](#)) Hou het kort en beknopt. Werk een scenario uit waarbij u plant wie wanneer aan het woord komt. En zorg altijd voor een alternatief voor die leerlingen die u niet kan bereiken, zoals een telefoongesprek.

- [11 tips voor een goede videoles](#)
- [7 tips om bij de online les te blijven](#)
- [Online lesgeven : Tips en lesideeën](#)
- [Tips bij online onderwijs](#)

Onderzoek in hoeverre het mogelijk is om **ouders** te betrekken bij het onderwijs om leerlingen aan de slag te zetten of even verder te helpen. Zeker voor de jongere leerlingen is dat relevant. Hou er wel rekening mee dat door verschillende omstandigheden niet elke ouder even goed in staat zal zijn om te helpen.

**Communiqueer** duidelijk met de ouders wat u van hen verwacht. Zij zijn geen leraren en kunnen die rol niet volledig overnemen. Misschien is het mogelijk om instructiefilmpjes voor de ouders te maken met extra uitleg en tips hoe zij aan de slag kunnen met hun kinderen.

**Wees zichtbaar.** Eventueel kan u ouders als leraar enkele vaste momenten per week voorstellen waarop ze u via de computer of telefonisch kunnen bereiken met vragen of voor hulp.

Niet elke leerling kan **thuis** dezelfde **ondersteuning** krijgen. Denk na hoe u bepaalde groepen (zoals leerlingen met achterstand) extra ondersteuning kunt bieden. Zorg bijvoorbeeld dat leraren de tijd nemen om wat vaker contact te hebben met sommige leerlingen.

Gebruik ook e-mail, telefoon, WhatsApp, Messenger, sms of post om uw leerlingen te bereiken indien nodig. Laat uw klasleerkrachten meerdere keren per week contact opnemen als u vermoedt dat bepaalde leerlingen uit de boot dreigen te vallen. Zorg voor een **communicatieoverzicht** met alle contactinfo. Maar let op wie die info beheert en gebruikt.

Helaas is les op afstand niet voor elke **groep leerlingen** even geschikt. Sommige leerlingen, zoals hele jonge kinderen of leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften hebben meer directe begeleiding en ondersteuning nodig. Bespreek dan wat er nodig is om die leerlingen toch goed te ondersteunen, bijvoorbeeld door meer telefonisch contact.

Beperk de leerdoelen, de omvang van de leerstof en de online activiteitsduur. Zorg dat leerlingen **niet te lang voor de computer** moeten zitten. Laat ze ook op papier (schrijven, tekenen, structureren, ordenen, grafisch uitwerken, mindmap ...) of met hun handen werken. Hun werk kunnen ze eventueel daarna fotograferen en delen met de leraren. Uiteraard is het ook belangrijk dat er tijd is om te bewegen. Tips: [Klasse: laat je leerlingen niet stilzitten](#) en [KlasCement: leermiddelen om je leerlingen te laten bewegen](#).

## Stap 3: volg de ontwikkelingen nauw op en stel bij waar nodig

Er wordt extra flexibiliteit gevraagd van leraren, leerlingen, ouders en onderwijsprofessionals. Het is van belang om de ontwikkelingen nauw op te volgen en in te spelen op vragen.



**Hou in de gaten hoe het met iedereen gaat.** Lukt het leraren om onderwijs op afstand vorm te geven? Bereiken jullie alle leerlingen voldoende? Spreek systematische overlegmomenten af met uw team om in de gaten te houden hoe het lesgeven verloopt. Let ook op stressklachten bij leraren en leerlingen. Leggen leraren de lat niet te hoog? Hoe gaan leerlingen die snel last hebben van stress en prestatiedruk met de situatie om?

**Laat leerlingen af en toe terugkoppelen om de verbinding te houden.** Leerlingen of hun ouders kunnen de resultaten van gemaakte taken doorsturen via een leeromgeving of communicatieplatform, of bijvoorbeeld door een foto of filmpje door te sturen. Resultaten van digitale oefeningen ziet u meestal binnen de leeromgeving of het oefenplatform. Hou per leerling de voortgang bij.

Probeer de hoeveelheid feedback evenwichtig te houden. Eén of twee keer per week is meer dan voldoende. Leerlingen die dat echt nodig hebben, kunt u nauwer opvolgen.

Hou er rekening mee dat ook leerlingen, leraren, stafmedewerkers en ouders **ziek** kunnen worden en pas uw beleid hierop aan.

Concrete **richtlijnen** vind je op de website van [Onderwijs Vlaanderen](#) onder de rubriek afstandsleren Ook [Klasse](#) en [KlasCement](#) brengen heel frequent, **informatie, tips** en nieuwe vormen van ondersteuning.

Is het nodig om het **beleid** aan te passen op basis van nieuw genomen maatregelen? Denk daarbij aan uw schoolreglement, toetsafspraken, vroegere planning die nu verandert ...

Check de pagina [Coronavirus -informatie voor onderwijspersoneel](#)

Gezien de pandemie onvoorspelbaar verloopt, is het goed om te onderzoeken hoe het leren op afstand kan worden verbeterd. Leer zoveel mogelijk samen met andere scholen en besturen. Inspirerende voorbeelden over hoe scholen omgaan met onderwijs op afstand: [Klasse – Onderwijs in coronatijd](#).

## Bibliografie

Kennisnet.nl. (2020). <https://www.lesopafstand.nl/>. Opgehaald van Les op afstand.